

مشاوره نامرئی

گفت‌وگو با دکتر مسعود شکوهی، مدیر کل امور تربیتی، مشاوره و مراقبت در برابر آسیب‌های اجتماعی

گفت‌وگو: زهرا صمدی
عکاس: غلامرضا بهرامی

آموزشی مشاوران در تابستان سال جاری (۱۳۹۹)، با پیش‌بینی و برگزاری دوره‌های تخصصی و عمومی غیرحضور، اقدامات لازم را صورت داده است. به علاوه، برای بهره‌گیری بیشتر مشاوران از محتواهای غنی و معتبر، به تدوین محتوای تخصصی در حوزه آشنایی با پروتکل‌های درمانی و مداخلات تخصصی، آموزش‌های ارتقایی و فوریت‌های روانی-اجتماعی اقدام کرده است.

از کارکردها و اهداف طرح نماد به‌عنوان یکی از مهم‌ترین برنامه‌های اداره کل مشاوره در ارتباط با پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی بفرمایید.
برنامه نماد (نظام مراقبت اجتماعی

با توجه به تغییرات اجتماعی گسترده در جامعه، مهم‌ترین نیازهای آموزشی مشاوران را در حال حاضر چه می‌دانید و اداره کل مشاوره چه برنامه‌هایی در این زمینه دارد؟

از مهم‌ترین نیازهای آموزشی مشاوران آشنایی با پروتکل‌های درمانی و مداخلات تخصصی است. همچنین لازم است مشاوران با روش‌های غیرحضور، ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره‌ای، از جمله با فرایند ارائه خدمات در «سامانه جامع مشاوره‌ای» (نماد) و اطلس مشاغل مشاوران، آشنایی فنی و تخصصی داشته باشند و روش آموزش‌های ارتقایی و پیشگیرانه و انواع غربالگری پایه را بشناسند.
اداره کل مشاوره، برای رفع نیازهای

اشاره

کیفیت‌بخشی به برنامه‌های مشاوره‌ای و متناسب‌سازی آن با تغییرات اجتماعی، از دغدغه‌های اصلی بخش مشاوره وزارت آموزش و پرورش است. برای بررسی مسائل مهم مشاوره در مدارس و تبیین برنامه‌ها و اقدامات مشاوره‌ای با مدیر کل امور تربیتی، مشاوره و مراقبت در برابر آسیب‌های اجتماعی وزارتخانه به گفت‌وگو نشسته‌ایم. دکتر مسعود شکوهی، به سؤال‌های مجله «رشد» آموزش مشاور مدرسه» پاسخ داد و از نیازهای آموزشی مشاوران و نقش آنان در مواجهه با شرایط کرونا سخن گفت. مطالعه این گفت‌وگو را به همه مشاوران توصیه می‌کنیم.

با توجه به وظایفی که در زمینه مشاوره و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی به‌عهده دارید، به نظر شما مهم‌ترین چالش‌های نظام مشاوره در آموزش و پرورش چیست؟

در زمینه امکانات تخصصی مورد نیاز مشاوران در مدارس محدودیت داریم و اعتبارات با نیازهای تخصصی و عملیاتی این حوزه تناسب ندارند. همچنین، عدم مشارکت همه‌جانبه درون و برون‌سازمانی در زمینه گسترش فعالیت‌های راهنمایی و مشاوره‌ای، کمبود نیروی انسانی مشاور در سطح مدارس، و زیرساخت‌های لازم برای تقویت و توسعه هسته‌ها و مراکز مشاوره در مناطق و استان‌ها نیز از چالش‌های نظام مشاوره در آموزش و پرورش است.

روان‌شناختی برای کتاب‌های درسی و بهره‌گیری از ظرفیت معلمان در طرح رابطان/مربیان منتخب در برنامه ملی نماد، از راهکارهای ما برای مدارس است که مشاور ندارند. همچنین سالانه از طریق ماده یک و ماده ۲۸ ردیف‌های استخدای دانشگاه فرهنگیان نیز، مشاور جذب می‌کنیم.

تاکنون چه اقداماتی برای آشنایی مدیران مدارس با فعالیت‌ها و کارکردها هسته مشاوره انجام شده است؟

در خصوص چگونگی روند فعالیت‌ها و نوع خدمات تخصصی که در هسته‌های مشاوره ارائه می‌شود، برای مدیران مدارس، دوره‌های حضوری و غیرحضوری برگزار کردیم. در چارچوب برنامه نماد نیز اجرای دوره‌های دانش‌افزایی درخصوص روند ارجاع تخصصی دانش‌آموزان به هسته‌های مشاوره مناطق را پیش‌بینی کرده‌ایم.

با توجه به اجرای برنامه‌هایی به مناسبت «هفته بهداشت روان» در مهرماه هر سال، این قبیل برنامه‌ها تاکنون چه تأثیرات کمی و کیفی در سطح ارتقای بهداشت روان مخاطب داشته‌اند؟

بزرگداشت هفته بهداشت روان و تجلیل از دست‌اندرکاران این حوزه، امری ضروری است و به جریان‌سازی رویکرد سلامت روان در سیاست‌گذاری‌ها و تصمیم‌سازی در سطح کلان و خرد وزارت آموزش و پرورش کمک می‌کند. این برنامه‌ها ضمن تبیین و تأکید بر اهمیت نقش سلامت روان در بهبود فرایند تربیتی و آموزشی دانش‌آموزان، کارکرد معلمان و سایر کارکنان مدرسه، تغییرات مثبتی در دانش، نگرش و رفتار مدیران، معلمان، کارکنان، دانش‌آموزان و والدین نسبت به سواد سلامت روان ایجاد می‌کنند. علاوه بر این، برنامه‌های هفته سلامت، علاوه بر ارتقای کمی و کیفی فعالیت‌ها و خدمات حوزه مشاوره، به دنبال ارتقای انگیزه درونی و تکریم مشاوران و حمایت از خلاقیت،

دانش‌آموزان)، در راستای تحقق راهکار ۷-۳ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، مبنی بر «ارائه خدمات مشاوره‌ای - تربیتی در همه سطوح تحصیلی برای افزایش سلامت جسمی و روحی دانش‌آموزان»، و راهکار ۴-۲۱، یعنی - «استقرار نظام راهنمایی و مشاوره تربیتی بر مبنای اسلامی، افزایش نقش معلمان در این زمینه، و به‌کارگیری مشاوران متخصص برای ایفای وظایف تخصصی در تمام پایه‌های تحصیلی»، طراحی و تدوین شده است.

هدف کلی برنامه نماد، شناسایی استعدادها، تأمین و ارتقای مهارت‌ها و مراقبت‌های روانی و اجتماعی دانش‌آموزان با رویکرد علمی، یکپارچه، رشدی و حمایتی است. این برنامه، مجموعه‌ای نظام‌یافته از خدمات و برنامه‌ها، شامل غربالگری، آموزش و توانمندسازی، و مداخلات و حمایت‌های روانی و اجتماعی دانش‌آموزان در برابر رفتارهای پرخطر، آسیب‌های اجتماعی، و جرائم، از طریق مداخله به موقع و مؤثر، از دوره پیش‌دبستانی تا پایان دوره دوم متوسطه است.

این برنامه، علاوه بر ارتقای کیفی فرایند بسط، تعمیم و گسترش توانمندی‌های دانش‌آموزان در زمینه‌های گوناگون روانی - رفتاری، سبب می‌شود در سطح دوم پیشگیری نیز، با شناسایی و درمان به موقع مشکلات و اختلالات روان‌شناختی، دانش‌آموزان در معرض خطر و یا درگیر اختلالات روان‌شناختی، سلامت روانی خود را بازیابند و به عنوان یک انسان زندگی پرثمر و شاداب‌تری داشته باشند. انتظار داریم با اجرای این برنامه، توانمندی‌های روانی - اجتماعی و سلامت روان دانش‌آموزان ارتقا پیدا کند، آسیب‌های روانی - اجتماعی کاهش یابد و دانش‌آموزان به خدمات ارتقایی و تخصصی دسترسی مطلوبی داشته باشد.

برای مدارس که فاقد مشاور هستند، چه سیاست‌ها و برنامه‌هایی دارید؟ تدوین پیوست‌های فرهنگی -

نوآوری و عاملیت مشاوران مدارس در حوزه سلامت روان است. برنامه‌های این هفته به بازسازی شیوه زندگی سالم و افزایش عاملیت در دانش‌آموزان در جهت ایجاد و تقویت مهارت‌های مراقبت روانی از خود و باور خودکارآمدی کمک می‌کند.

با توجه به شرایط خاص جامعه و فضای روانی حاکم بر افراد با ظهور بیماری کرونا، اداره کل مشاوره چه تمهیداتی را برای دانش‌آموزان پیش‌بینی کرده و نقش مشاوران در بازگشایی مدارس چگونه پیش‌بینی شده است؟

با توجه به اینکه در سال تحصیلی پیش‌رو، روند حضور دانش‌آموزان به‌صورت ترکیبی (حضوری و نیمه حضوری) است، این اداره کل در راستای مأموریت‌های خود، زمینه بهره‌گیری از مشاوران مدارس راه‌همانند سایر معلمان، به شکل حضوری و غیرحضوری فراهم آورده است. از جمله گروه‌های هدف ما دانش‌آموزانی هستند که سابقه مشکل یا اختلال روان‌شناختی دارند، دانش‌آموزانی که دارای مشکل یا اختلال روان‌شناختی نیستند، ولی نیازمند توانمندسازی روانی - اجتماعی هستند، دانش‌آموزان پایه نهم که باید فرایند هدایت تحصیلی را تکمیل کنند، و دانش‌آموزان پایه دوازدهم که باید در کنکور سراسری شرکت کنند. همه دانش‌آموزان کشور در مناطق شهری، روستایی و عشایری، با توجه به دسترسی یا عدم دسترسی به فضای مجازی، به شکل برخط (آن‌لاین) و حضوری تحت پوشش خدمات مشاوره‌ای و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی قرار می‌گیرند.